СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 241. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 15. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 241. Jersey City, N. J., Wednesday, October 15, 1924. THREE CENTS

Републиканська партія звертає свою силу проти поступовців.

ІНДІЯНОПОЛИС, 13. жовтня. — Секретар стейту Гюз виголосив тут виборчу промову за кандидатурою Кулиджа і в ній зясував політику теперішнього уряду та його програму на будучність.

В справі заграничної політики Гюз старався виказати, що Злучені Держави не повинні приступати до ніякої Ліґи Народів та не вмішуватися безпосередно до межидержавних справ Европи, бо се булоби рівнозначне з утратою повної самостійности.

Щодо внутрішної політики, то Гюз звернувся головно проти Ла Фолета, котрому він приписує плян розбиття сьогорічних виборів та охоту перенесення вибору президента до конґресу. Гюз думає, що се булоб страшне нещасте для Злучених Держав, бо тоді вийшовби президентом губернатор Брайен, котрий тепер є демократичним кандидатом на уряд віцепрезидента.

ЮНІЇ БЕРУТЬСЯ ДО АҐІТАЦІЇ ЗА ЛА ФОЛЕТОМ.

НЮ ЙОРК, 13. жовтня. — Центральна рада нюйорських робітничих юній визначила двох бесідників, які мають говорити в імени сих юній за кандидатурою сенатора Ла Фолета.

Рада юній міста Ню Йорку обєднує разом до пів міліона робітників.

ПОЛЯКИ СТАВЛЯТЬ НА ОБІ КАРТИ.

НЮ ЙОРК, 13. жовтня. — Збори польських демократичних клюбів з Ню Йорку й околиці, зібрані на вічу послідної неділі, рішили попирати всіми силами демократичного кандидата Дейвиса.

Едвард Рибіцкі, президент товариства сих клюбів, заявив, що се Поляки збираються в перше обхопити своєю аґітацією цілі Злучені Держави.

(Того самого дня польські републиканські клюби в Новій Анґлії рішили розвести таку саму аґітацію на всі Злучені Держави за републиканським кандидатом Кулиджом).

КОШТОВНИЙ УРЯД.

ВАШИНҐТОН, 13. жовтня. — Вілієм Джансон, голова юнії зелізничих машиністів, обжаловує публичнo федеральну корабельну раду, котра заряджує федеральними кораблями, що вона коштує американській народ коло одного міліона долярів у рік, які пропадають для народа без ніякої користи.

КОРАБЛІ ЗВЕРТАЮТЬ З ДОРОГИ, ЩОБИ ПЕРЕНЕСТИ ПЕРЕКРАДАЮЧИХСЯ ІМІҐРАНТІВ.

НЮ ЙОРК, 13. жовтня. — Два італійські кораблі Конте Росо й Конте Верді відкрили на своїх палубах перекрадаючихся до Америки іміґрантів. На першому були незаписаних іміґрантів 4, на другому 5. Кораблі звернули з дороги та переслали їх на тяґарові кораблі, що їхали в Італію.

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ВИНАХІД.

СКЕНЕКТЕДІ, Ню Йорк, 13. жовтня. — Др. В. Кулидж та його товариші, інжинери Ґенеральної Електричної Компанії, заявляють, що вони зробили справді революційний винахід.

Сей винахід дозваляє дивитися через стіни дому зовсім так, як лікар може дивитися через тіло при помочи лучів Рентґена. Винахід складається з машинки, яку залучується до електричного чопика, як електричну лямпочку або електричне зелізко до прасовання. Машинка міститься у скриночці, що має 7 цалів ширини, 8 довжини та 10 висоти.

Винахoдчики кажуть, що при її допомозі можна з великою певністю розслідити, яка за груба стіна в даному місці. Вони ворожать великий досвіх для своєї машини серед пльомберів, будівничих домів, електриків та золотників.

КОШТИ УРЯДУ ЗА ОДИН РІК.

ВАШИНҐТОН, 13. жовтня. — Американський уряд коштував у 1923 році коло 10 міліярдів долярів.

В сьому вже зачислено разом видатки на уряди федеральний, стейтові та місцеві.

З тої суми податки покривають три четверті части.

НАЙВИСШИЙ СУД НЕ ДОПУСКАЄ САМОПРИЗНАННЯ, ДОБУТОГО МУКАМИ.

ВАШИНҐТОН, 13. жовтня. — Федеральний найвисший суд приняв прозьбу одного китайського студента о уневажнення присуду смерти, виданого на нього на основі самопризнання.

Студент заявив на суді й в апеляції, що він признався був на поліції до потрійного вбійства, але зробив се лишень тому, бо поліційні слідчі урядники били його й мучили, щоби він признався.

Се перший раз у історії американського судівництва має бути такий случай, що суд відкидає самопризнанне обжалованого за невідповідне поступованне поліції.

ОБОРОНЯЮТЬ ПАСТОРА, ЗАСУДЖЕНОГО ЗА НЕМОРАЛЬНЕ ПОВЕДЕННЄ.

КОРНИНҐ, Ню Йорк, 13. жовтня. — Конференція методиської церкви, розглянувши справу методиського проповідника Пенфолда, котрого недавно тому засуджено в місті Бофало за неморальне поводженнє з жінкою свого парохіянина підчас їзди автом по місті, видала заяву, що сей присуд був безправний, бо проповідник не допустився ніякої провини. На думку зібраних делеґатів проповідник був оправданий брехати перед поліційним урядом, що жінка, яка з ним їхала, се його жена.

Суддя, що видав засуд на Пенфолда, подав до ґазет заяву, що суд відбувся зовсім після закона та що Пенфолда засуджено по справедливости.

ВБИВСТВА МЕКСИКАНСЬКИХ БАНДИТІВ.

Ель Пассо, Тексас, 13. жовтня. — Мексиканські бандити звели з торів тяґаровий поїзд зелізниці „Чіґвава і Орієнте", забрали 15.000 дол. готівкою, та розстріляли 9 урядників одної американської копальняної спілки, що їхали сим поїздом з грішми.

ПОЛЬСЬКИЙ ОФІЦИРСЬКИЙ КЛЮБ І УКРАЇНСЬКИЙ ФОРТЕПЯН.

Свого часу великого шику наробило у варшавському соймі домагання видачі всіх що до одного українських послів за обиду офіцирського клюбу ґарнізонового в Терноплі через внесення інтерпеляції, в якій напятнoвано нечесне поступуванне цього клюбу, в справі видачі фортепяну товариствам Українська Бесіда і Тернопільський Боян, які польські офіцири забрали силою, чи зареквірували ще в році 1919 з приватної хати і помістили усвому клюбі, на який знову зареквіровано мешкання Бесіди в Камениці Пов. Тов. Кредитового в Тернополі, що й досі занята польским військом. Офіцирський клюб ґарнізоновий в Тернополі цофнув опісля своє карне донесення проти українських послів за обиду чести бо справа грозила для самих офіцирів небажаною сензацією, але й до нині не звернув забраного фортепяну згаданиб українським товариствам. Коли не помогли й іякі прозьби ані представлення до військових властий, згадані товариства внесли вкінці 1923 р. через адвоката дра. Ст. Барана ревіндикаційний позов до тернопільського окружного суду проти Офіцирського Клюбу Ґарнізонового в Тернополі і голови цього Клюбу полковника В. Луковського про видачу фортепяну. Пізвані піднесли замітбраку пасивної леґітимації, бо клюб не є ніяким товариством і правною особою, а полк. Луковський не посідає спірного фортепяну, тільки клюб запеpечуючи рівночасно, рівночасно, щоби фортепян був власністю позиваючих товариств. Суд обмежив розправу до сих замітів і по довгих короводах, коли акти процесові ходили по ріжних цивільних і військових властях видав вирок, що дав місце замітам позваних і віддалив позиваючі товариства з їх жаданнем позву. Проти цього вніс заступник позиваючих др.Ст. Баран апеляцію і недавно львівський апеляційний суд апеляцію узгляднив змінив вирок тернопільського суду окружного в тому напрямі, що не узгляднюється заміту з браку пасивної леґітимації по стороні пізваного клюбу, бо він не є заказаною корпорацією, бо істнує за дозволом військових властий і його можна позивати В консеквенції узнано полковн. Луковського за нелеґітимованого до згаданого процесу, коли відповідає сам пізваний клюб. Може нарешті по літах прийдуть українські товариства в посідання власного фортепяну, хоч ходять слухи, що польські офіцири боячись програної мали вивезти згаданий фортепян до Чорткова. Ось так виглядає одисея з фортепяном українського товариства.

НОВИЙ ЖУРНАЛ.

Як зачуваємо на днях пічне виходити журнал „Культура".

З ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ.

Всеукраїнська Рада народнього господарства на засіданню з дня 18 і 19 розглядало промислово виборний плян на 1924-5 операційний рік. Згідно з цим пляном в наступному році працювати муть на Україні 25 всеукраїнських трестів. Виробний плян розроблено наразі по 21 тресту, які обнимають 198 підприємств, більше від попереднього року на 47 підприємств. Ці підприємства мають по проекту виробити продуктів на 141,6 міліонів рублів, більше проти попереднього року на 42 проц. З загальної кількости виробленних продуктів 60 проц. буде розділено між державними організаціями, 20 проц. призначається для кооперативів, а решта 20 прц. для широкого ринку. На цих підприємствах буде працювати 69 тисяч робітників, більше проти попереднього року на 18 проц. До цих підприємств не входять підприємства найважнійших промислових трестів Донвугілля, Південостали, Коксбензолу і Цукротресту. Виробничий плян цих трестів буде розглянений пізнійше.

ШПІОНАЖА.

Після афери новобранчого підприємства Заплатинського має Варшава нову сензацію. Поліція впала на слід широко розгалуженої шпіонської організації, на якої чолі стояв студент медицини Мяжевський, син нотаря в Скрневі. Він вернувся з Росії в 1922 р. і яко ідейний комунист почав військову шпіонажу, за яку діставав 350 дол. місячної платні. В звязку з аферою переведено у Варшаві ряд арештувань, з яких виявилось, що до шпіонської організації належали здебільшого здемобілізовані жавніри і старшини польської армії.

РОЗСТРІЛ.

В Невгородку розстріляно 4 членів диверсійної ватаги, яка в боротьбі з поліцією убила 2 польських поліцаїв.

СТАН МЕТАЛЮРҐІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТИ НА УКРАЇНІ.

Перед війною продукція металюрґічних заводів України досягала досить велих розмірів. Чавуну вироблялось 189,7 міліонів пудів, що становило 74 проц. продукції цілої Росії, заліза, криці й півфабрикатів вироблялось 141.044 тисяч — 57,2 прц. продукції Росії. Війна і інтервенція може спинили металюрґічну промисловість. В 1918 р. продукція знизилась до сумних розмірів — 3 міліони пудів чавуну і 2 міліони пудів криці. В 1919 р. з 61 доменних печей працювала лише одна та й то не довго. Почало відроджуватися поволи металюрґічна промисловість тільки від 1921. В цім році і вироблено чавуну 3 міліони пудів (1,5 прц. довоєнного виробу) і 3,2 міліони пудів заліза і криці (2,5 прц. довоєнного виробу). В 1923-4 р. (за 6 місяців) вирбіка чавуну досягла 10 прц. довоєнного виробу а заліза й криці 18 прц.

ЕКСПЛЬОЗІЯ КІТЛА НА ВАРШАВСЬКОМУ ДВІРЦІ

Ранком, дня 26. ц. м., в кітлівні варшавського двірця експльодував один з більших кітлів. Паляч Ґруль впав на місці трупом, пять осіб віднесло тяжкі й легкі рани. Вибух завалив до фундаментів грубий мур і майже весь будинок кітлівні розвалив. Румовища кітлівні засипали частину улиці Хмільної. Причиною експльозії мало бути підложення вибухової матерії під котел.

ЖІНКА В КЛІТЦІ.

Молоду жінку Дейсі Савтґард обвинувачено за фалшиві зізнання про народини дитини. Суд анґлійської місцевости Джерней згідно з старим звичаєм, який там є ще правосильний, присудив замкнути жінку до залізної клітки і виставити на вулиці на позорище. Коли виконано на жінці цю серекновічну кару, вона на очах товпи попала в істерії й мусили її забрати.

Мекданелд заповідає побіду для Партії Праці у парляментарних виборах.

ЛОНДОН, 13. жовтня. — Премієр і провідник анґлійської Партії Праці Джеймс Ремсей Мекданелд виголосив сьогодня в Ґлезґов довшу програмову промову на виборчому зібранню.

У своїй промові він різко осудив „махінації" лібералів і консерватистів, котрі плянували і приготовили упадок Партії Праці.

Далі він говорив про анґлійсько-російський договір і з того приводу накинувся на Лойда Джорджа за його виступ проти сього договору. Він сказав, що Партія Праці і далі буде обороняти сей договір.

Відтак говорив про Ліґу Народів і завважив, що правительство Партії Праці влило житте у вмираючу Ліґу Народів.

Вкінці заповів, що Партія Праці при сих виборах осягне велику побіду.

РУМУНІЯ НАМАГАЄТЬСЯ КОЛЬОНІЗУВАТИ РУМУНАМИ УКРАЇНСЬКУ БУКОВИНУ.

ВІДЕНЬ, 2. жовтня. — Румунський уряд постановив полосу між Прутом і Дністром, замешкану головно Українцями, ужити яко кольонізаційний терен. Так хоче скріпити слабий у тих сторонах румунський елемент. Кождий кольоніст румунський дістане пять ґектарів землі. Передівсім кольоністами можуть бути леґіоністи румунської армії і аліянтських держав.

НЕЗВИЧАЙНИЙ ОБІД.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 2. жовтня. — Міжнародня Поміч для Близкого Сходу уладила в Женеві обід, на який запросила найславнійших дипльоматів і політиків, що були в Женеві. На обіді подавано зовсім таксаму їду, яку дістають голодуючі діти на Близькому Сході: волове мясо, риж, какао, хліб і воду. Обід коштував по одному франкові від особи. При столі предсідником був бельґійський міністер Іманс, а найвизначнійші пані послугували при обіді яко вейтерки. Всі дипльомати згідні були щодо сього, що ще не були на такому цікавому обіді.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗПРОДУЮТЬ ЕРМІТАЖ.

МОСКВА, 2. жовтня. — Московська пресова ґазета Известия звідомляє, що в грудни сього року відбудеться публична випродаж дорогоцінностий Ермітажа (царського музею-палати). Професор Тройніцький, управитель Ермітажа, заявив, що ліцитація принесе богато міліонів золотих рублів. Продано буде 4,000 найдорогоціннійших предметів. Славні збирачі пришлють своїх заступників на ліцитацію. Ґалерія образів в Ермітажі була одна з найбільших на світі. Основав Ермітаж іще цар Петро Великий, а Катерина значно поширила. Большевики вже давно готовились до сеї продажі, аж тепер приневолила їх до сього фінансова скрута.

ОБЕДНУЮТЬСЯ ПРОТИ ПАРТІЇ ПРАЦІ.

ЛОНДОН, 13. жовтня. — Ліберали обєднались з консерватистами на час виборів, щоби спільним фронтом виступати у деяких виборчих округах проти кандидатів Партії Праці. Се обєднанне в многих округах може ослабити виґляди на побіду Партії Праці.

ЛЕТИТЬ.

БЕРЛІН, 13. жовтня. — Великий воздухоплав З Р—З, який Німці збудували для Америки на зразок Цеппеліна, від учера в дорозі до Америки. Він вже добре над Атлянтійським океаном. Саме летить у сферу бурі посеред океану, але буря імовірно не буде сильна і раше поможе воздухоплавови гнати. Тепер він летить 60 миль на годину.

Сподіваються, що буде біля американських берегів у середу вечір.

Він має долетіти вперве до берега Норт Каролайни.

ФРАНЦІЯ ЩЕ ПОЗИЧАЄ.

ПАРИЖ, 13. жовтня. — Французьке міністерство скарбу потвердило вістку про заходи Франції затягнути нову позичку у американських банках в Ню Йорку.

ПЛЯН ДОСА.

ПАРИЖ, 13. жовтня. — Німеччина приняла всі умови пляну Доса і стала вже виконувати їх. Тимсамим плян увійшов уже в житте.

ДУМЕРҐ ЗА ПЛАЧЕННЄМ.

ПАРИЖ, 13. жовтня. — Президент Франції Ґастон Думерґ заявив, що Франція сплатить усі свої державні довги.

Се вважають натяком на довг, який Франція винна Америці з часу війни. Сею заявою Думерґ хоче помогти своєму урядови одержати нову позичку в Ню Йорку.

НІМЕЦЬКА ПОЗИЧКА БУДЕ ВИДАНА В СЕРЕДУ.

ЛОНДОН, 13. жовтня. — Банк Анґлії оголосив, що німецька міжнародня позичка буде віддана на продаж в середу рано. Лише сього ранку можна буде купити німецькі бонди.

ПОХОРОН ФРАНСА КОШТОМ ДЕРЖАВИ.

ПАРИЖ, 13. жовтня. — Похорон славного французького писменника Анатоля Франса відбудеться коштом держави.

По його останньому баганню він буде похований тільки у білій сорочці.

ТУРЕЧЧИНА ОСТЕРІГАЄ АНҐЛІЮ.

ЦАРҐОРОД, Туреччина, 13. жовтня. — Турецьке правительство докоряє, що Анґлія нарушує умову щодо границі Іраку, в Мезопотанії.

Воно каже, що се може довести до війни й остерігає Анґлію, що на неї впаде одвічальність за війну.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МІСЯЦЬ ВЕРЕСЕНЬ В ОРҐАНІЗАЦІЇ

Касовий звіт Українського Народного Союза, котрий був поміщений у ч. 238 зясовує прекрасний маєтковий розвиток нашої орґанізації.

Як показує звіт, Український Народний Союз виплатив у тому місяци 8 посмертних запомог на суму 5,700 долярів, 11 запомог з фонду запомогового на суму 725 долярів та зробив 6 виплат з фонду сирітського на загальну суму 1,491 долярів. Разом за сей місяць Союз виплатив біжучих запомог на близько 8 тисяч долярів.

Не дивлячися на сі поважні виплати каса Українського Народного Союза збогатилася в сьому місяцю (вже по відтягненню виплат) о 17 і пів тисячі долярів з верхом.

Про гарний маєтковий розвиток Союза свідчить, що на виплату самих зобовязань супроти дозрілих членів Український Народний Союз зібрав уже суму 1 міліона 125 тисяч долярів. Коли до сього дочислити ще понад 40 тисяч долярів, призначених на виплату діточих обезпечень, та 10 тисяч спеціяльної резерви, то дістанемо, що Український Народний Союз ґарантує своїм членам виповнення своїх зобовязань супроти нього маєтком, який переходить уже суму 1 міліона 175 тисяч долярів. На сю запоруку свідомі свого обовязку супроти орґанізації члени не забудуть вказати при орґанізованню нових членів.

ПОЛЬСЬКІ ІРОДИ

Було це по наполеонських війнах, коли Росія відкрила у Вильні тайний кружок студентської молодіжи філяретів, поарештувала їх і поставила перед суд. Сидів тоді й славний польський поет Адам Міцкевіч, котрий пізнійше оспівав цей процес у своїй драматичній поемі „Дзяди".

На тій поемі виховувалися цілі польські покоління, з неї набиралися ненависти до царя і до цілої тої поганої системи, котра переслідує людий за те, що вони хочуть правди і волі.

З тої пори минуло літ сто. Впала і воскресла Польща і ті, котрих перше переслідували, вязнили і карали, роблять тепер те саме з другими, тільки сто разів гірше.

У Львові відбувається процес не студентів університету, не учителів ґімназійних, таких яким був Міцкевич у процесі Філяретів, а дітий, буквально дітий, котрим 15 літ! і котрих судять за злочин державної зради.

Вже сам цей факт, що нагадує Іродовий морд немовлят, мусить обридженням пройняти душу кождого культурного чоловіка. а щож казати про всі ті декорації, серед котрих польська поліція устроїла для увеселенія вшехпольської братії свої „чорні яселка" (вертеп). Розправа тріває третий день і їй ще кінця не видно, як скінчиться, то перед нами в повний ріст стане одна з тих численних містерій, котрі розгриваються повсякчасно за мурами польських вязниць. Але вже і тепер виявилося богато дечого такого, чим може повеличатися польська Теміда. Увязнених дітий примали 9 місяців у казаматах, заки їх поставили перед суд, бо вони большевики!! Вони чекали по 10 до 14 днів, заки їх покликали до слідчого судії. Протокол писав сам поліційний аґент без протоколянта. Сиділи у військовій вязничій келії. КЕЛІЯ ДОВГА НА ДВА МЕТРИ, А ШИРОКА НА ПІВТОРА, А В НІЙ 18 ВЯЗНІВ!

Між пальці вкладали їм олівці, потім руки стискали, діти вилися з болю і говорили Бог зна що. В келії був таємничий електричний контакт, котрий бачили члени комісії Тугута, посли Інзлер і Уземблo, а котрих значіння ніхто якось не вмів їм пояснити, дітий катували, і т. д. і т. д.

Взагалі цей процес то такий унікат, що ним повинен і то рішучо повинен зацікавитися світовий союз оборони дітий. Є товариства, які не дають знущатися над звірятами, але вжеж можна перед лицем цілого світа збиткуватися так над дітьми?

СЕМ.

БОЛГАРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕАТР

Болгарія приступає до будови нового національного театру в Софії.

Відомий німецький архітект Дільфер із Дрезна, котрого проект одобрено й принято, поїхав уже до Софії, щоб приступити до праці. При тій нагоді мимохідь насувається на гадку. що чувати з нашим народним театром у Львові?

[illegible] перед війною куплено гарну площу і добудовано дім Лисенка, котрий властиво мав бути так званим помічним будинком для театру, на декорації, проби і т. д. ... ...

Дім Лисенка стоїть, а про театр якось нічого не чути.

Можеб ширші круґи нашого суспільства зацікавилися питанням цеї народної святині. Пригадаємо з яким ентузіязмом будували Чехи своє Narodne Divadlo. А як воно перед відчиненнєм згоріло, зібрали ще більші гроші на нове, в котрім і до нині грає чеська опера і драма... А ми?

ВИГРАНА СПРАВА

Перемога українського студентства на конґресі міжнародної студентської конференції у Варшаві. — ЦЕСУС залишається членом Конфедерації на дотеперішних правах. — Дипльоматія фахова й дипльоматія студентська.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи")

Читачі „Свободи" з попередніх моїх кореспонденцій вже знають, як зле стояла справа українського студетства наміж народнім студентським конґресі у Варшаві. Це не була вина наших делеґатів, бо трималися вони знаменито. Але трудно було рівночасно боротись аж на три фронти: проти „добрих господарів Поляків, проти славянських братів-Москалів і проти своїх власних власних перекинчиків-большевиків.

І все таки правда перемогла! Наші студенти вже зовсім були готові до того, що або їх виключать, або вони самі вийдуть з міжнародньої студентської конференції. Це відкинулоб нашу студентську орґанізацію на значний крок назад, бо участь в міжнародній конференції дає добрі звязки, дає також значні права й привілеї. А яким моральним ударом це було б! Яка б радість запанувала тоді в тім „триєдинім" ворожім до нас польсько-московсько-большевицьким таборі!

Та не було иншої ради. Наші студенти ніяк не могли згодитись на поставлені їм умови: а) зректися заступництва студенства Західної України або зложити заяву про невинесення на форум Конфедерації справ політичних та національних і б) задовольнитись промовами членів третої катеґорії. Наші делеґати рішучо заявили, що вони нічого не зречуться, ніяких заяв не зложавь і на обниження свого становища в Конфедерації не підуть.

Трикротне рішуче „ні!"...

Не помилюся, коли скажу що богато українських очий, а передусім очей цілого свідомого українського студентства, було в тім драматичнім моменті звернено на Варшаву. Багато Українців питало себе в тих днях: „Чи видержать наші молоді дипльомати нерівну боротьбу? Чи вийдуть вони переможцями? Чи дуже ганебною буде ця нова програна — ця втрата останньої української позиції на міжнароднім полі?"

Ці всі побоювання, на щастє, показались марними. Справа дійсно стояла дуже зле, бо в комісії пропаґанди вже було поставлене питанне про виключення української студентської централі з Конфедерації. Українських заступників у комісії, розуміється не було, зате був там Поляк, був Француз... Однак рішенне випало несподіване. Три голоси було за виключеннєм — **три проти.** Голоси поділились. І як особливо цікаву подробицю треба зазначити, що проти виключення голосував Француз.

Справу тоді передано до екзекутиви, щоб та перенесла її на пелнум. Екзекутива однак від цього втрималась, бо перенесення української справи на пленум моглоб повести до повного розбиття цілої Конфедерації.

Як це сталось, що українське питанне могло повести до таких фатальних наслідків? Сталось це завдяки багатьом иншим обставинам і питанням, які вже й без того розпалили атмосферу конґресу до незвичайности. З одного боку конґрес відбувався у Варшаві. а вже це само богато говорить. З другого боку закреслились дуже гострі розбіжности між Мадярами, Румунами, Поляками та Сербами. А тут ще загощо зі свого боку вивело з рівноваги Французів... Словом бракувало якої небудь дрібниці, щоб усі ці розбіжности й орґанізми бурхливо спалахнули — й розсадили Конфедерацію.

Щоб до цього не допустити, екзекутива не поставила на загальне обговорення й українського питання. Вона бо дуже добре знала, що довкола цього питання розгоряться пристрасти, а тоді моглаби настати боротьба всіх проти всіх". Натомісць екзекутива своєю властю рішила, **що Українці залишаються в Конфедерації на тих самих правах, як і досі, а остаточно ця справа буде вирішена через рік на зїзді в Копенгазі.**

Коли це й не перемога, то в кождім разі великий успіх. До цього успіху в деякій мірі причинились сторонні обставини, але в першій і в головній мірі це наслідок твердої засадничої політики українських делеґатів. Не бракувало добрих порадників, які казали їм стати на шлях реальної політики, згодитись на компроміс, не перегинати кия то-що. Казали їм, що краще врятувати щонебудь аніж утратити все. На щастє, делеґатами були не фахові дипльомати й політики, а звичайні собі студенти. Тому вони не логнулись — і виграли справу.

Звідси ще дуже далеко до ідеалізації студентства й всього, що воно робить. Але нема сумніву, що сучасне наше студенство має одну дуже велику перевагу над старшим поколінням: **воно має переконання і вміє їх обстоювати.** І коли б наша делеґація повернула з варшавського конґресу навіть переможеною, то й це не змінилоб загального пересвідчення, що краще така програна, ніж випрошена, виторгована перемога.

Тим з більшим вдоволенням може тепер оглянути українська делеґація на осягнені наслідки, коли її не довелось зазнати ґіркого почуття переможеного. У своїм останнім комунікаті вона це й робить, але робить річево спокійно, й без самохвальства:

„Укрраїн. делеґація могла сконстантувати. що положенне українського студенства на міжнародному терені значно скріпилося. Праця відділу міжнародніх зносин ЦЕСУС'а, праця делеґацій на зїздах та конґресах, переведена протягом трох літ, не лишилась без позитивних успіхів. Тоді, як ще на конґресі у Празі приходилось пояснити поодиноким чужим делеґатам, а навіть і цілим делеґаціям, що це таке Україна і Українці, то на Конґресі у Варшаві це було вже зовсім зайве. Рівнож працю політично пропаґандистичну в таких розмірах, в яких ми до тепер вели. можемо частино залишити; тепер маємо вже можливість з більшим успіхом здобувати ґрунт на міжнародньому терені інформуючи чужинців о наших кождочасних культурних здобутках та беручи разом з ними живу участь в інтелектуальній праці".

Добре було б, коли б покоління наших фахових політиків і дипльоматів могло прослідити **свої** праці це саме сказати.

Прага, 29. вересня.

Радянин.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Повідомляємо всіх родичів на долині міста в JERSEY CITY, N. J., котрі мають ШКІЛЬНІ ДІТИ до школи, щоб зійшлися на ЗБОРИ до Нар. Дому, 72 Morris St., в справі запису дітий до школи в сей четвер, 16. жовтня о год. 7.30 вечером.

241-42 Комітет.

ДУМКИ

Аж душа радіє, коли читаємо про величні народні торжества, у спомин давно померших українських героїв, письменників, діячів! Яке це гарне, що не забуваємо про тих, що творили українську історію.

Кобиж ми мали тільки [illegible] памяти для тих героїв, що живуть!

* * *

Українські інваліди, це живі герої, які ішли під кулі та багнети, щоби добути долю-волю для українського народа. В борбі за святу справу свободи вони стали каліками. Ці борці-герої живуть тепер у нужді.

* * *

Єсли наша еміґрація не дасть цим безпомічним калікам-героям належної помочі, то покажемося перед цілим світом бессердешними себелюбами.

* * *

Українська Жіноча Громада в Ню Йорку пригадала нам за наш найсвятійший обовязок, коли помістила заклик про збірку для інвалідів. Навіть жебрак, що живе з милостині, і той повинен вижебрати а дати на ратунок тим, які втратили своє здоровлє і щастє молодого віку — в борбі за Україну.

* * *

Ніхто не годен заплатити за їх посвяту, як належить. Колиб мали свою незалежну державу, Україна подбала би, щоб дати своїм вірним синам вигідне і безжурне життя. Але бездержавний народ мусить бодай подати кусень хліба, хоч бідну одежину і який такий дах над головою своїм нещасним інвалідам.

* * *

В старім краю марево голоду заглядає вже тепер до селянських хат. Наші люди там не горні заопікуватися бідними немічниками, яких є тисячі. Тільки наша еміґрація має можність виратувати їх від крайної нужди.

* * *

Ми тут не наставляли свого тіла на ворожі стріли, на удари баґнетів, не наражували себе на утрату здоровля і життя в обороні свого народу. Деж є наша пайка для вітчини? — Даймо хоч окрушки із богатого американського стола для бідного Лазаря, для інвалідів!

* * *

Коли нема у нас людяного серця, щоб дати поміч нуждарям, то даймо ї хочби із народної гордости. Нехай не сміються чужі й вороги, що ми передали на голод і холод наших національних борців.

* * *

Кілько страшного горя вже зазнали ці нещасні інваліди. Але найбільшим горем для них було не це, що сиділи голодні і обдерті, але це, що позабуті своїм власним народом, утратили надію.

* * *

Українці! Зженімо смуток із їх блідих лиць! Покажім, що наше серце не камінь, коли бачить людську недолю. Цеж цвіт нашого народу, бідний підкошений цвіт!

* * *

У тих страшних таборах сидять каліки і безнадійно хорі — раді, щоб хоч умерти дали спокійно. Але і з тих гидких нор хотять ї хпрогнати, щоб навіть даху не мали над собою...

А між ними плентаються бідні сироти-діти тай висохлі жінки-вдови, наче тіни із „того світу".

* * *

Чи не спроможемся кожний дати хоч пару долярів на це, щоб вратувати життя тим, котрі доказали ділом, що вони за наш нарід і життя віддати готові?!

* * *

Не даймо голодним ждати, неодітим мерзнути, не даймо Ляхам та Румунам насміхатися із наших нуждарів!

Шлім чимскорше наші лепти на адресу: Ukrainska Zinocha Hromada, 30 E. 7th St., New York City, або на адресу: Rev. V. Lotovich, 160 North 5th St., Brooklyn, N. Y.

Чуй-Дух.

П. Ковальчик.

НІЧ.

Нічка пречудна
І чародійна;
Ясна, погідна,
Любо-спокійна.
Сіяє місяць
Із звіздочками;
Шелестить вітер
Між листочками.
Тиху молитву
Горя шукає,
Що над землею
Роєм блукає.
Роєм блукає
Тиха молитва,
Слізьми й горем
Густо сповита.
Заснули люди
І тихо сплять;
Стони над ними
З дня їх життя:
Стони, біль горя
Роєм літають,
О ліпшу долю
Бога благають.
А тихий вітер
Всюди блукає,
Стони-молитву,
Й сльози збірає...
Стони й сльози
Людий нещасних;
Несе до Бога
Вірний післянник.

ПОДЯКА

До Братів односільчан з Воробіївки в Америці.

Браття! Всім Вам і Вп. Жертводавцям дякуємо щиро за одержану поміч. Ваша лепта є для нас росою, яка в посушний час дає життя всій природі. Ваша зорганізованість та щедрість додає сил та відваги перенести все горе, і позволяє вірити, що спільними силами поборемо все лихо і в найблизшій будучности добудемо свободу та незалежність, яка згоїть і відродить наші і Ваші зболілі душі.

Імена Ваші будуть глибоко записані в памяти нашій і наших поколінь, а будівля, яку ми розпочали, а якій Ви прийшли з так щедрою помочию, нехай буде ще одною твердинею у нашій визвольній боротьбі і нехай буде вільною памяткою для Вас і нас та для наших і Ваших дітей!

Сих кілька слів прийміть як подяку за Вашу щедрість. Нехай в серцях Ваших надальше палає вічний огонь і жажда свободи і волі.

З щирим привітом,

ЗА ВИДІЛ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСВІТИ" В ВОРОБІЇВЦІ:

Г. Букшований, голова
М. Мультан, секретар

Родимці! Враз з цею подякою одержав я лист, в якім громада прохає нас ще хоч о невеличку грошеву поміч. Заразом подають звіт зі зужиття одержаних грошей.

А саме: „Гроші одержали ми в долярах і вже майже всі видано. Закуплено 800 кг. бляхи по 18.50 дол. за 100 кг., за 20 дол. закуплено матерял на двері, вікна і дати та дошки до бляхи. Остало 16 долярів на оплату бляхаря, котрий має з кінцем серпня покрити дах".

Це є доказом, що висланий нами гріш зужито як слід.

Наші браття-хлібороби, не зважаючи на ляцького гайдука, на ліс наїжених багнетів рогатих посіпак — збирають останні зусилля й прямують до золотого сонця — сонця просвіти, науки, яка так дуже конечною є для нас, як вільної самостійної нації.

Під зиму „укр. хата" мусить стати в нашім селі, вона вже майже на укінченню і коли ми не поможемо, хтож поможе? Час коротенький, зима вже шкірить свої холодні щелепи — тож спішім!

Кождий може вислати свою лепту вирост до села, на руки голови читальні — Гриця Букшованого. Де находиться більше наших громадян, як в Бейон, прошу зібрати між собою і вислати разом, бо меньше винесе оплата.

Ще раз звертаюсь до Вас мої Родимці: Не відмовляймось подати поміч рідному селу і докінчити зачате добре діло.

В. Петрусик.

СЬОМУ ВІЛЬНО БУЛО ПРАВДУ СКАЗАТИ

Польські ґазети доносять, що польський ґенерал Лятінік, команадант в Перемишлі, сказав до комітету, який уладжував свято 10-ліття „чину леґіонів" таке:

„З леґіонами не маю нічого спільного, бо те, що добре, згинуло, а те, що лишилося, нічого не варте"...

Він сказав правду, та Поляки її не приймуть ані не послухають, бо вони, як відомо, правди не люблять. Вони люблять, щоб їх кормити неправдою, відповідно приправленою. Так їх виховано від століть.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!

Поміч потрібна негайно!

Як помогти?

Нехай кожде українське товариство в Америці на найблизшому мітинґу ухвалять від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обєднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народній податок за 1923 і 1924 до Обєднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обєднанне вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!

Допомогу посилати через Обєднанне на адресу:
OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

АДРЕСА ОБЄДНАННЯ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Туди посилайте свій народній податок!

Посилайте негайно і питайте [illegible] знайомих Українців, чи сповнили вже сей свій обовязок, чи заплатили національний [illegible]!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Тентон, Н. Дж. — Добра сторона Українців в Трентон є ця, що не признають жадних партій лише національну і вважають церкву, що ділить наш народ на партії, найгіршим ворогом, в цей мент нашого тяжкого лихоліття, коли дорога наша батьківщина отікає кровю. Невдовзь кажуть, давати послуху партийним агітаторам, без ріжниці чи він доктор, чи професор, чи піп, чи робітник молота чи пера, вірять, що кров мученича спаде на него, а дух з могил лицарських буде мститись на його дітях, тож не хиляймо вділ святого прапора національного, хайже лунає цей клич від хати до хати, хай йде гомін по степах Америки, хай завитає до курних хат, над Дніпром та в Карпатах, хай заохотить до варстатів ремісників та до місць недолі й сліз, щоб збудувати Україну перше в серцях наших. Полюбім Україну, любім її во время люте, в останню тяжку минуту за неї Господа молім; тоді збудуєм Україну без хлопа і пана, тоді можем мати і сто партій, а поки що прикусім язика та єднаймося, братаймося лише під національним стягом...

Зла сторона Українців в Трентон є ця що не помагають собі спільно, не радіє оден другого щастєм, але горем. Коли оден має свою хатину, то другий дивиться на него спід лоба, і не радіє, що його сусід, бідака, дохрапався та купив дімок. Наших бизнесменів є тут шістьох, що мають ґросерні, але з Українців вони мало користають, бо наші з заздрости, щоб свій не збогатився, йдуть до Жидів, до Поляків, хотяй їх страшне не люблять на вічу і в приватній розмові на адресу Поляків сиплять досить терпкі компліменти, а в гандлю то вони забувають. Щотам, кажуть, як баба купить пів фунта шинки в Поляка, шторник сам свище на Польщу. А це є найгірше лихо в нашім народі. Дальше, наші все при стріті з Поляком говорять по польськи. Тра плакати над нашим гречкосієм, взявши такий епізод: стоїть три Українці на улиці, надійшла польська махабунда, ого, нашого вже пірвала електрична струя, забув, що він син 40-міліонової нації, сховав її дорогу мову десь за пазуху, і калічить свій язик тою ганебною мовою, котрої нинька світ бридиться. Ей, коб ми хтіли приняті ці слова пророка жидівського, що сказав: скорше нам язик приросте до піднебіння ніж забудем тебе Єгово; а миб додали: ніж вимовимо слово польське. Га, булоб чудово. — Г.

Савтпорт, Конн. — Тут находиться около трийцять фамілій українських і се досить велике число на так маленьке місто як Савтпорт. Є в нас три українські штори або склепи, але щож коли наш нарід вже так привик, що чужий то ліпший, як в старім краю до жида, так тут іде скорше до Італійця або Айриша, а навіть і ляха аби не до свого, бо, каже, що нехай так робить в шапі як і я, а бизнесу йому не треба, бо він такий робітник як я. А на тім наш нарід тратить, бо не маємо досить бизнесменів.

Тут в Савтпорт есть два товариства, одно істнує від 1916 року, се товариство ім. Тараса Шевченка, від. 84 У. Н. С., друге називаєсь Українське Запомогове Товариство Українська Хата, котре побудувало свій дім на Кінгс Гайвий в Савтпорт.

Один добрий член подарував лоту під будову, дім збудовано на два поверхи, на горішнім поверсі находиться галя, котра надається до всякої забави, як балів і представлень, але балів маємо аж забогато, а представлень то дуже мало, бо наші Українці дуже мало інтересуються сим. Є люди, котрі би радо грали представлення але нема кому дивитись на него.

Маємо і школу, котра вже знов розпочалась і родичі повинні посилати своїх дітий до школи; дні ті самі, що перейшлого року. — Г.

Ню Йорк, Н. Й. — Наше місто одно з найбільших у світі. Українців живе тут тисячі, до днесь однак ніхто ще не рушив пером про тутешнє українське життя, хоть те життя наше поступає вперед під кождим оглядом. Тема до писання богата і ріжнородна, лиш звичайна українська недбалість. Під сю хвилю ведеться між українським робітництвом по ресторантах і кафетеріях агітація зорганізовання їх в вейтерську юнію. В середу, 15. жовтня відбудеться в цій справі надзвичайні збори. Українці працюючі по ресторантах чи кафетеріях повинні вступати до юнії всі, бо се буде лишень на їх корист.

При сій нагоді кличу до наших патріотів, усуньте недбалість, пишіть про наше тутешнє життя, так щоби наша українська іміграція в Америці чула і про нас. — С.

КЛІМАТ (ПІДСОННЯ) І КЛІМАТИЧНІ ПОЯСИ.

Длятого, щоб зазначити, холодно чи тепло в повітрі, сухо чи вогко в який-небудь день кажуть: сьогодня холодна погода або спека, суха або вохка погода. А коли треба зазначити, холодно чи тепло в данім місці, вохко чи сухо в нім за ввесь рік взагалі, то кажуть, що клімат сього місця холодний або теплий, сухий або вохкий. Отже словом клімат ми означаємо тепло і вохкість повітря в даннім місці, й які в нім погода за рік взагалі.

Клімати бувають ріжноманітні: сливе кожний край має свій клімат. Клімат в усякім місці залежить насамперед від тепла повітря, а тому, значить від близькости сього місця до рівника і ще — до моря. Чим ближче місце до рівника, тим клімат його тепліщий, чим блище до бігунів, тим холоднійший; в краях, що лежать біля моря, клімат вохкий, в краях далеких від моря — сухий.

Кругом бігунів, завалених довічною кригою, лежать полярні краї, царство холоду, де цілими місяцями — страшенний холод і чорна полярна ніч, де і рослинне й тваринне царство дуже бідні.

Вподовж рівника (екватора) по обидва його боки, широким пасом (сливе в 5000 верст завширшки) лежать краї жаркі або тропічні, де ніколи не буває зіми, де сонце иноді стоїть просто над головою і світить стрімко згори вниз. Се ті місця, ті краї, в яких, завжди достатку тепла й світла, місцями землю випалено так, що вона має вигляд мертвої пекучої пустині, а місцями вкрита пишною рослинностю і заселена без краю ріжноманітними тваринами.

По один і другий бік тропічного поясу, між ним і полярними краями, лежить два помірних пояси. Тут вподовж року відбувається правильна зміна всіх чотирьох часів року; ніколи не буває ані занадто душно, ані занадто холодно. Рослинне й тваринне царство в помірних краях не таке багате, як у тропічних, але й не бідне, як у полярних. Тут живуть найділяльніщі, найосвіченнійші й найріжноманітніші народи. Наша країна міститься також в помірнім поясі.

Отже виходить, що всю поверхню землі поділено на пять кліматових поясів: 1. Північний полярний, 2. Північний помірний, 3. Тропічний, 4. Південний помірний і 5. Південний полярний.

ПРИЧИНИ „ГІРСЬКОЇ НЕДУГИ".

Італійськиби вчений Анджелі відкрив нове пояснення загадочної „гірської недуги". На його думку виною тут є хемічний склад воздуха у висших районах, люди зараз незадужують цею недугою, як лише дістануться на високі гори. Досі цю неукудгу пояснювали зменшуванням воздушного тиснення, поменшення кисня і діланнем ультрафіолетних промінів. Згідно з дослідами Анджеля є вже під вершком Монте Роза і Монт Блянка є богато таких матерій, що є сильно шкідні людському організмови. Анджелі уладив малу лябораторію на монте Роза — 4600 м. високо і тут переконався, що є деякі шкідні твори у гірському воздусі.

ДОПИСІ.

ВУДГЕЙВЕН, Л. АЙ., Н. Й.

Збірка на школу.

З нагоди вінчання Миколи Тончака з Вірою Дучимінською заряджено при вечері збірку на Українську Народну Школу у Вудгейвен. Жертвували: Матрона Романків $2.00; по $1.00: Р. Парпан, В. Венгрин, М. Тончак, Сиротюк, Дучимінський, В. Цісик, Д. Харишин, І. Орлян, В. Воргуль, Ниский, С. Могила, С. Кішенюк, Д. Великанович, М. Костів, Квасниця, І. Чорний; по 50 ц.: Я. Жатковський, С. Жатковський, Й. Паращук, С. Ґейда, М. Ворона, Д. Кравченко, Н. Н.; по 35 ц.: Нубарик і Музики; по 25 ц.: Войтко Концур, Я. Притика і чотирох Н. Н. (незнаних), 10 зложив Т. Кузенка.

На весілю, були присутні також „червоні" з котрих кромі „проводиря" ніхто не зложив нічо. Сам проводар „червоних" зложив 10 ц. на сміх лише, аби показати, як „високо" цінить українські школи. Певно, що миліїша йому темна большевицька пропаганда, ніж українська школа, коли на пропаганду жертвував $100.00, а на школу „аж" 10 ц. Мабуть „їх величество" були лихі, що не дозволено їм збирати на комісарську школу, однак це було бажання молодого, як також більшої части гостий, тому дарýйте „господін комісар" на цей раз, а ви своє надолужите на ваших забавах, на котрих вам певно перешкаджати не будемо. Українська громада в Вудгейвен піде власними силами і доверишть зачате діло. Дотепер Укр. Н. Ш. числить 32 дітий, котрі гарно і з охотою учаться рідної мови і пісні. Зі суми 23 дол і 80 цнт., зібраних на весілю, покриєся кошта тих дітий, за котрих родичі не всилі оплатити школи. Честь і слава родичам, котрі зрозуміли ціль У. Н. Школи, а всім гостям з алаєкаві жертви сердечне спасибі!

В. Ц.

СИРАКЮЗ, Н. Й.

Поклик до будови Народного Дому.

Вже від довшого часу напружуються сили сиракюзької громади до будови Українського Народного Дому. Ми розуміємо, що Народний Дім це місце дня нас і для наших дітий.

Без Народного Дому ми обійтись не можемо і чи скорше чи пізнійше мусимо постаратись о рідну хату, де би могли сходитись старші і молодші і де містилась6 школа для наших дітий, у якій вчилися-б рідної мови пісні тай про минувшину свого народу. Памятаймо, що коли не виховаємо їх як належить, то це не будуть наші діти, а виродки яничари. А хто буде винен?

Або чи ц не глум та сміх, що коли хочемо щось робити, чи то віче, чи забаву, то мусимо іти та проситися за добрі гроші, у чужих або й наших ворогів?

Наші діти ходять тепер по забавах, по танцях що і ночи нема їх вдома; вони будуть хотіти доти, доки ми їм не постараємо свою рідну хату, деби молодіж мала всілякі розривки.

І ми, старші, певне не будемо сидіти вдома тай робити муншайн тай випивати на загибіль собі і своїм дітям, але підемо до читальні тай почуємо, що діється в світі, а особливо у своїм рідним краю, як живуть наші браття та яку роботу роблять, щоб визволитися із ворожих ярем.

Поднвімся по других містах, де наш нарід має свої народні доми, кілько вони дали помочі рідному краєви і яку вони роботу роблять. А ми? Прийдеться відбути товариські збори то нема місця. Правда маємо церковну ґалю, але там вогко і нездорово. Не знаю, як той учитель тай діти витримують. А до того може ще й уряд міста прийти тай замкнути школу у „бейзменті". Аж тоді був би празник для сиракюзької громади!

Дякоучитель мігби давати концерти і представлення не раз в рік, але що місяця; подумаймо, яка користь і для парохії і для нас і для наших дітей. Не кричім, що народна робота не робиться, що провідники не хочуть. Нема що нарікати. Сиракюзька громада завсіди мала і має добрих священиків і дяків, але причина, що нема де зійтися, де би народну роботу робити. Чи може чоловік втриматися в такій громаді, довго, де він звик всегда працювати на народній ниві? Побуде рік а рік і пів то вже задовго, тай „гуд-бай"; тай так з року на рік, а ми собі нічого з того не робимо.

Колиж будемо мати такий дім свій, тоді запанує любов межи нами, бо спізнаємо одні других і не буде партій, не будемо себе називати „Гірняки", „Подоляки", „Лемки", „Рускі", „Мадяри" і Господь знає як, бо тоді спізнаєм, що ми всі Діти тогосамого народа.

Я відзиваюсь і кличу до Вас всіх: Громадяни в Сиракюз! Покиньмо всі непорозуміння; най неробить ріжниці межи нами, звідки хто походить, а возьмімся до великого діла тай збудуймо дім для слави нашого народа, тут, в Сиракюз і для защого покоління.

Нехай кожде товариство і братство, нехай всі місцеві організації дадуть зі своїх кас по дві тисячі, а решта на уділи народного дому, а побачимо, що діло скоро прийде до здійснення. Тоді певне запанує любов і згода межи нами.

У своїй хаті своя правда і сила і воля.

Дибківченко.

СЛОВО ДО ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ХОРІВ ПІВНІЧНОЇ ТА ПОЛУДНЕВОЇ АМЕРИКИ!

Хочу поділитися з дорогими земляками вістями, які засвідчать, що в краю на полі нашої музики відрадне і довгождане явище. Пишуть: „Завдяки вашій матеріяльній допомозі діло, яке ви з нами почалиш розвивається на-прикуд гарно. На зустріч іде і громадянство і компетентний круг (Управа Вищого Музичного Інституту імени М. В. Лисенка у Львові). Щоб виховати нових провідників наших хорів, відкриває Філія Т-ва Просвіти курс дириґентів. Провід у свої руки взяли: Вп. п.п. Др. Ст. Людкевич і директор В. Барвінський, славні наші заслужені музики. Курс триватиме найменьше три місяці. Намеркнуту програму принято, а вас пане Професоре просимо подавати і дальше свої цінні замітки. Окремо пересилаемо подяку від Філії Т-ва Просвіти у Львові за ваш дар і віримо, що на дальше останетесь душею вашого й нашого діла. Підписаний: Голова Філії Т-ва Просвіти у Львові, Директор Б. Янів".

Тільки з листа. Тому, що діло торкається нашого громадянства, я звертаюся ще з декількома словами на адресу наших піонірів-провідників хорів за океаном.

Вістку про роботу в краю дуже радо ловимо і всім серцем радіемо, що життя наше поширюється й росте. І хор — це інституція високої ваги: не тільки гуртуе людий, але і зеднуе та дисціплінуе їх. Пісня свідчить найкраще про духову культуру свого народу, а наша пісня головно стала основою нашого національного відродження. Бережім наші цінности і усіми силами допомагаймо розвиткові співу і тут, де пісню наші зі сльозами слухаемо, і там де вона мае своє коріння.

Я, як дириґент українського хору в Ню Йорку, звертаюся з гарячим закликом через т.т. дириґентів до усіх українських хорів за океаном: поможім матеріяльно і морально Філії Т-ва Просвіти у Львові в її високоідейній праці!

Побачить край, як любимо свою пісню і як вірно служимо рідній Мамі.

Міхайло Гайворонський,

Капельмайстер У. С. С. і Головний Капельмайстер Військ У. Н. Р.

Професор Вищого Музичного Інституту у Львові.

Візитатор співу У. П. Т. і

Дириґент Львівського Бояна і сполучених хорів Філії Т-ва Просвіти у Львові.

Професор української консерваторії і дириґент українського хору в Ню Йорку.

Датки слат ина адресу: Філія Т-ва Просвіти у Львові, Ринок ч. 10. II.

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ У СПРАВІ БІЛОГО ТЕРОРУ В ПОЛЬЩІ.

Ще в червні с. р. паявився у львівській „Трибуні Роботничей", число 116. отвертий лист поверх 100 діячів Українців, Білорусинів, Поляків і Жидів, представників ріжних політичних, кульнурних і професійних організацій у справі нечуваного в культурнім світі террору Польщі проти визвольницького руху поневолених Польщею народів і проти переслідування робітничого професійного руху. Львівська прокураторія сконфіскувала цей лист в цілости. Щойно наслідком інтерпеляції посла Мохнюка з клюбу української соціял демократичної партії отвертий лист появився окремою брошурою (в польській мові) і розіслано його до всіх важніщих центрів в Европі.

Отвертий лист 100 діячів є відповідю на заяву Туґута проти відозви французських політиків, вчених письменників і артистів у справі білого терору в Польщі: На вступі сього отвертого листу сказано:

„Відозва визначних французьких політиків, вчених письменників і артистів проти білого терору в Польщі порушила до живого опінію всіх відтинків. З голосів польської преси виходилоб, що протест є опертий на безосновних закидах, що подані в нім факти є пересадні або й не правдиві. Занепокоєна польська реакція висунула на чоло провідника соймової лівиці посла Туґута, який оголосив отвертий лист до п. Пенлеве, а печать демократизму звязана з імінем п. Туґута мае доказати перед світом, що в конституційній, демократичній і толеранційній Польщі нема й не було білого терору".

„Ми низше підписані стверджуемо з цілою рішучістю на підставі аж надто богатьох документів, що вязнення у страшних умовах тисячів робітничих і селянських діячів, а також українських і білоруських незалежників, примінювання з окрема на так зв. кресах, середновічних тортур при допитах арештованих, нагінка на опозицийну пресу й на пресу поневолених польською державою народів, замикання та розгромлювання робітничих інституцій — все те було й є в Польщі щоденим явищем."

Після того вступу відозва 100 діячів наводить на доказ правдивости свого твердження документи — найперше з інтерпеляцій клюбу „Визволене", підписані Туґутом і його політичними приятелями, опісля ін терпеляції і внески ріжних клюбів варшавського сойму: українського, білоруського, ППС. комуністичного і т. д. Крім того наведено виписки з брошури польського адвоката І. Домбровского п. н. „Взґленди і урженди", з праці Сроковського: „Справа народовосьцьова на кресах всходніх", брошури А. Луцкевича „Польська окупація на Білоруси", вкінці з преси „Напшод-у", „Роботніка" і т. д.

Мов в калейдоскопі пересуваються перед нашими очима.. Такі факта, як погром сестрахіття польського панування Телехани на Білоруси, де побито до крови вагітну жінку А. Абрамчук, так, що вона скинула плід в будинку поліції; масакра на особі Никифора Бартничука на поліції у Львові, якого допитувався комісар Кайдан електричною струею, розібравши Бортничука до нага; смерть Бесарабової, тортурування Брехера, Райса й инших засічення на смерть різками кількох вагітних жінок в селі Дзедзово, мінського повіту роспинання на стіні ґімназійного ученика Миколи Серґійчука на Білоруси, якого бито по голові і грудях, січено нагайками, підношено до гори на дручку, бито по плечах залізними буками, в вкінці поставлено на розпалене залізо... Або тортури доконані на 18-літних дівчатах Двойрі Клемпнер і Елі Ґарніцкій! До сих дівчат польські канібали примінювали такий спосіб: обидві руки сковувано разом і поміж них втягувано обидва коліна, в які всувано залізний друк так, що допитувані скручувалися в клубце. Опісля перевертано жертву на плечі й бито її батогом по нагих стопах так довго, аж жертва зімліла. Тоді допроваджувано її до притомности й зачиналося се на ново. Крім того вливано вону струями до носа й горла, щоби жертва душилася. Або тортури Козловського, коваля з фільварку Валиківщина пов. Волковицький: Козловському звязано руки всунено між них коліна і вложено під коліна між ноги й руки залізний друк. Двох поліцаїв брало за руки й піносили Козловського до гори і, розмахавши ним кидали його до стіни. Козловський відбивався від стіни, як пилка, падав на підлогу, від якої рівнож відбивався в подібний спосіб. Ся процедура тривала 15 мінут. Опісля наступив инше ще страшнійший спосіб „допитів.." Козловський випущений на волю, помер по трьох днях серед страшних мук.

Требаб хіба передрукувати цілий отвертий лист 100 діячів, щоб навести цілий реєстр рафінованих тортур, уживаних польською поліцією при допитах політичних вязнів. Зрештою се не відкремлені випадки а система. Польський адвокат п. І. Домбровскі у своїй брошурі п. н. „Взґленди і урженди" говорить про се між иншими (стор 40); Биття буками в пяти, стискання в кліщах пальців, між які вкладається олівці, або инші тверді предмети, вибивання зубів сиґнетом, роздавлювання нігтів, поруч звичайного некваліфікованого биття і ломання ребер — становлять загально приняті способи, відомі мені безпосередно зі судової практики. Натомість не знаю процесів за знущання над арештованими".

Окремий розділ в отвертім листі 100 діячів становлять відносини в польських тюрмах. Страшні відносини! Тюрми царської Росії були Ельдорадом в порівнаню з тюрмами демократичної польської републики. Хіба тільки в Польщі можливе, щоб до келій політичних вязнів вкидано пів сотні жандармів, щоб масакрували шаблями голодуючих вязнів (Краків, Влоцлавек, Слонім і т. д.). Дуже широко й вірно описано фактами відносини в тюрмах і добре сталося, що сей отвертий лист дійшов до культурної Европи.

Дальше великою силою фактів змальовано відношення польської влади до українських і білоруських послів, до професійних орґанізацій, до українського й білоруського шкільництва, до української й білоруської преси, а також до польської преси, яка мае відвагу пятнувати нинішну Польщу, як розбишаку в середущій Европі. Факти й цифри нагромаджені в брошурі, повинні промовити до сумління культурної Европи.

Дві друковані сторони підписів — головно Поляків: адвокатів, лкіарів, послів, професійних діячів з цілої Польщі, а також зі Західної України й Білоруси, стверджують перед світом, що польська република — се тюрма народів, се чорна пляма на тілі Европи і що Польща вже дозріла, щоби її знова розібрати. Чим скорше се станеться — тим скорше затріюмфуе справедливість.

Український нарід на Західно-українських землях, борючись за свою державність проти Польщі, змагае не тільки до здійснення свого найвисшого ідеалу, але також сповняе висой цівілізаційний акт, акт, справедливости, коли підважуе основи цілої Польщі — ганьби XX. століття.

Дмитро Справедливий.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НА КОНФЕРЕНЦІЇ В ЖЕНЕВІ.

Права меньшостий і домагання поневолених народів. — Важке питання національних меньшостий в Польщі.

Під таким титулом помістила париська „L'Ere Nouvelle" з 2. м. м. розмову з проф. д-ром М. Лозинським.

Стаття Ер Нувель по українськи звучить:

Питання національних меньшостий, як відомо, є одним з найважнійших між тими, які мають бути дебатовані на сесії Союза Націй, що власне отворилася в Женеві. Ми вважали цікавим довідатися про погляд д-ра Михайла Лозинського, професора міжнароднього права, бувшого товариша Державного Секретаря закордонних справ Західно-Української Републики, голови Комітету поневолених народів, утвореного українськими, білоруськими й литовськими орґанізаціями в Польщі для оборони домагань сих народів на міжнароднім полі.

Проф. Лозинський на самім початку заявив нам:

„Найперше позвольте мені передати Вам враження, які я відніс, читаючи статтю „L'Ere Nouvelle" про ґр. Скшиньского, нового польського міністра закордонних справ.

„Я не заперечую ані дипльоматичної вартости ґр. Скшиньского, ані успіхів, які він відніс на сім полі. Одначе є ще инше, висше становище, становище права народів і міжнародньої справедливости й на мою думку тільки оцінка, яка спирається на се становище, остоїться перед історією.

„Так прим. у згаданій статті Вашого часопису сказано, що признання східних границь Польщі, підготовлене й осягнене ґр. Скшиньским, є одною з найяснійших сторінок історії польської дипльоматії.

„В 1919 р. президент польської републики Пілсудскі — знаю се від одного з членів польської делеґації на Мировій Конференції — сказав до свого окруження: „Антанта зробила нам дарунок з західних границь, за те східні мусимо собі самі здобути." З того часу Польща постійно виконує сю програму.

— Які меншости Ви заступаєте?

„Ми заступаємо 8 мілїонів Українців, 3 міліони Білорусинів і 1 міліон Литовців, які заселюють компактною масою свої етнографічні території, на яких Поляки творять тільки незначну меньшість. Польща, при потуранню антанти, завоювала сі території і насильно відірвала від рідного пня. Конференція Амбасадорів, рішенням з 15. марта 1923 р., ратифікувала се завоювання.

„Зі становища права народів і міжнародньої справедливости є се один з найсумнійших актів в історії нової дипльоматії. Тим більше, що се власне головні держави антанти, які самі проголосили принцип самовизначення народів, які самі приняли на себе зобовязання, що дадуть змогу виконати право самовизначення населенню Сх. Галичини, які самі на засіданню Найвисшої Ради з 8. грудня 1919 означили були привізорично східну границю Польщі меньше більше згідно з етноґрафічними границями польського народу, які самі ратифікували перемиря між Польщею й Литвою у спорі за Виленщину, — дозволили, щ оПольща в усіх сих справах поставила їх перед доконаний факт, і санкціонували всі сі акти польського імперіялізму.

„В статті Вашого часопису зазначено також з призванням, що Польща є справді демократичною державою та Польща, яка всіми силами старається вдержати під своїм пануванням 12 міліонів не-польского населення проти його волі? Демократія — се свобода, се режім народньої волі. А воля народів українського, білоруського, литовського є якнайшвидше, за всяку ціну відділитися від Польщі. В Польщі править насильство, а не демократія.

— Який є настрій Вашого населення?

„Одна іскра вистане, щоб запалити ту бочку пороху, яку утворили мирові договори на сході Европи. Польсько-румунський союз покажеться тоді слабою павутиною. Звертаю Вашу увагу на деклярацію Раковського, президента Делеґації Радянського Союза, зложену на останнім засіданню англійсько-радянської конференції. В імени радянських републик протестує він проти анексії Східної Галичини й инших українських земель до Польщі і проти прилучення української части Буковини й Бесарабії до Румунії. Треба зазначити, що в Радянськім Союзі українська й білоруська република творять окремі держави, які з правного становища мають рівні права з російською републикою. Абстрагуючи від радянського режіму, Українці й Білорусини мають там усі права: українська й білоруська мова є мовами державних установ, українські й білоруські школи розвиваються як школи державні. Порівнайте се з тим станом, в якім знаходяться український і білоруський народи в Польщі. Про Литовців нічого й говорити. Адже по той бік границі, ратифікованої Конференцією Амбасадорів, вони мають незалежну й суверенну державу, яка ніколи не признала сеї границі і знаходиться у стані війни з Польщею.

— Яка є ціль Вашого Комітету?

„Ціль, яку поклав собі наш Комітет, є приєднати опінію европейської й американської демократії в користь такої ревізії. Ми не знаємо, чи се осягнемо. Але знаємо — бо сього вчить нас ціла історія і з окрема історія упадку Австро-Угорщини й Росії, що держава, оперта на поневоленню, мусить розпастися. Так — ми певні сього — розпадеться й теперішня Польща".

І др. Лозинський закінчив свої виводи отсими словами:

„Я бажав би, щоби ся конечна переміна Польщі відбулася мирним шляхом і було ділом світової демократії."

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість мае бути прислана враз з даним оголошенням будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 ц коли таке оголошення мае 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз Виняток творять лишень відділи У. Н Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так щоби колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи", 83 Grand St., Jersey City, N. J.